

Els reporters d'èlit

JOAQUÍN LUNA*

Turquia, un mes. Aràbia Saudita i Kuwait, un altre mes. Les meves conclusions professionals? La guerra del Golf ha deixat palès un dels grans errors estructurals del periodisme a Espanya. Peter Arnett (a la seva edat!) seria en el nostre país qualsevol cosa menys el reporter Peter Arnett. Suposo que, amb una mica de sort, estaria de redactor en cap o escrivint editorials (o un amargat en un racó de la redacció).

A les vigílies del començament de la “tormenta del desert”, crec que hi havia unanimitat professional en considerar el conflicte com l'esdeveniment internacional més important des de la guerra del Vietnam, per no dir el que més des de 1945. El lògic, el natural, el sensat hagués estat que la professió periodística enviés al Golf les millors plomes, els professionals amb més experiència i els reporters més destacats (i millor pagats). I que a totes les redaccions hi hagués hagut bufetades per cobrir aquesta guerra. La meva impressió és que no hi hem anat els millors de la professió sinó els més disciplinats, els més joves o fins i tot els que, com a gran mèrit, es defensaven bé amb l'idioma anglès.

Aquesta era una guerra per a generals que hem cobert els comandaments intermedis. On eren els reporters d'èlite? A Espanya, els “reporters d'èlit” o han mort abans de

**La Vanguardia*

néixer o es dediquen a la literatura. Molts acaben fent periodisme de taula (per raons molt comprensibles, apropiades per les pròpies empreses; evidentment, tan periodístic i valuós és ser un bon professional de taula com de carrer). Quasi tots tenen un gran bagatge a les seves esquesnes, però acaben, irremediablement, essent uns caps mediocres en comparació amb el rendiment que haguessin donat d'haver seguit trepitjant el carrer.

La figura del reporter, en el sentit anglosaxó, no existeix a Espanya. I així ens va (sort en tenim que aquí es venen pocs diaris degut al bon clima i a que la gent no arriba a casa a les cinc de la tarda).

El reporter en potència acaba claudicant. Si vol guanyar-se la vida mitjanament bé sols té una opció: acceptar ser cap. Subministrar la matèria prima —INFORMAR— queda per els nou-vinguts a les redaccions o per als menys espabilats. Les empreses periodístiques prefereixen pagar per igual els seus redactors, independentment de si ho fan bé, regular, malament o senzillament treballen poc. Independentment de si trepitgen el carrer o es neguen a anar més enllà de la cantonada. Tan sols dues excepcions que es mereixen un altar: Martí Gómez i Manu Leguineche.

Com no són caps, els "reporters" estan ocupats en tertúlies radiofòniques o televisives on —pel que hem vist a Turquia, en el canal internacional de TVE— desenvolupen encara més la tendència a editorialitzar i a donar opinions que tan abunda a la premsa nacional si la comparem amb el periodisme anglosaxó (que em sembla modèlic, mitjans materials apart). També es trobava a faltar a Orient Mitjà certes "plomes" que no deuriem considerar la guerra com un pastís important per a les seves tendències literàries.

A Kuwait, Aràbia Saudita o Turquia, la majoria d'enviats especials occidentals eren professionals curtits (els anglosaxons en especial), entre 30 i 50 anys, coneixedors

de la informació internacional i ben pagats. Per la majoria, lògicament, treballar allí els representava un augment substancial dels seus ingressos, apart, és clar, d'estar coberts per assegurances i pòlisses. Possiblement, molts cobren millors sous que els seus immediats caps (cosa lògica en llocs com el sud de Turquia o Kuwait, perillós i sense llum ni aigua). Com sóc de la teoria que al Golf no hi vam anar els millors, no em sorprèn que els nostres guanys fossin els mateixos que si ens haguéssim quedat a la redacció o a les oficines. "A sobre que éreu allí!" contesten alguns. D'aquesta manera, és molt difícil pretendre que un possible bon reporter estigui als 40 o 50 anys aguantant les "cambres" inherents a una guerra. A Barcelona es viu molt, molt bé.

Quant a la guerra i l'ofici de periodista, reafirmar-me en la conclusió treta després de cobrir el moviment estudiantil de Pekin el 1989. Hi ha "veritats" incertes que resulten inamovibles. Tot apuntava, la matinada del 4 de juny, a que s'havia produït una matança a la plaça Tiananmen (la matança dels voltants estava fora de dubte: la vaig veure amb tot detall amb els meus propis ulls). Una setmana després, hi havia elements sobrants per a concloure que, curiosament, a la plaça no hi hagué dita matança tot i que es van produir morts aïllades. La diferència no altera l'argument de la pel·lícula però, en favor de la veritat, hauria d'haver quedat clara. Però aleshores, una setmana després, ni periodistes ni lectors estàvem interessats en aclarir la confusió. Encara avui, quan dic que va ser la matança de Pekin i no la de Tiananmen rebo mirades incrèdules (deuen pensar que no vaig veure res aquella nit).

A Kuwait, es podria aplicar el mateix respecte les barbaritats iraquianes. Va haver-hi tortures espantoses, mutilacions i segrestaments. Però també dies més tard es va saber que en una proporció menor. Idèntic raonament es podria aplicar a l'estat de la ciutat. Invariablement, els que arribaven dues o tres setmanes després d'acabada la

guerra deien: creïem que estava molt pitjor. La “veritat” estava sentenciada des de les primeres cròniques, lògiques i apassionades. El lector ja s’havia format una conclusió que coincidia amb les idees preconcebudes: tot Kuwait estava arrasat. Insistir en la idea contrària hagués fet pensar a molts que el periodista estava prenent part ideològica. Una mostra significativa. L’oficina de premsa kuwaitiana va organitzar per un diumenge a la tarda una visita a un dels hospitals més importants de l’emirat. Es tractava d’escoltar relats de tortures per part d’un metge del centre i d’entrevistar diverses “infermeres”. Per atzar, abans d’entrar a la sala del centre, Sergio Iainz i jo vam trobar un metge vinculat amb Espanya, obert i digne de crèdit. Ens va comentar que es tractava d’un “show”. Ni les fotos dels cadàvers mutilats havien estat preses allí ni les dones treballaven al centre. El metge va recalcar que la població va patir enormement durant l’ocupació. Milers de famílies van passar una època aterrades de pensar que els seus fills podien ser “reclutats” pels iraquians. “Crec que el patiment ha estat innegable. Ara bé, em sembla malament que s’ensenyin fotos de cadàvers sense ulls que desvirtuen la realitat. Cadàvers que, sens dubte, no van estar en aquest hospital”. El cost de la reconstrucció, revisat a la baixa constantment, i la poca utilitat dels medicaments arribats des de l’exterior confirmen aquestes opinions. La “veritat oficial”, de la qual en vam ser involuntaris transmissors, s’estableix a les primeres hores. Després, és difícil rectificar o matisar. No hi ha temps, ni ganes. Em temo que el lector tampoc està per aquesta labor, en part perquè la capacitat de mitjans i la intensitat que té avui dia la informació (connexions televisives en directe des dels llocs dels fets: un avanç sensé precedents). Tant de bo, algun estudiós investigui algun dia els efectes nocius que aquest progrés tecnològic pot tenir en relació amb l’objectivitat. Els efectes positius estan ben clars.

Tanmateix, em temo que aquesta guerra no alterarà

gens la poca atenció que els mitjans espanyols donen a la informació internacional. En molts llocs i moments hi havia més periodistes espanyols que no pas francesos o alemanys. No sóc molt optimista respecte aquest èxit i tinc la sensació que sols els mitjans privats de sempre —“El País” i “La Vanguardia”— seguiran gastant-se els diners per cobrir com cal el que succeeix en el món. En molts casos, semblava que es tractava de tenir un “enviat especial” per qüestions d’imatge, purament.

Personalment, ha estat una gran alegria poder estar-hi (un privilegi que es paga car, per cert). La guerra ha demostrat, per si algú en dubtava, que la informació és una de les matèries primes més valuoses a les portes del segle XXI. Mentre que un funcionari, un empleat de banca o un venedor espanyol a l’estranger es guanyen molt bé la vida, nosaltres seguim sent “els nois de la premsa”. Estimar i gaudir de la feina equival a Espanya a sous baixos en comparació amb la importància del nostre treball en el món d’avui. Se’ns pot exigir més, és clar. Però no se’ns pot pagar millor. Hom no pot anar a la guerra dos mesos i mig sense assegurança ni increment salarial extraordinari (si, com ja he dit abans, es vol enviar els millors i no els recent sortits de la facultat).

Perdoneu si personalitzo en excés. Ja acabo. He dit que va ser una gran alegria poder estar a Orient Mitjà, tot i que va haver dies —a Turquia, quan ja estava clar que Iraq no atacaria— avorrits en relació a les expectatives. El dia 16 de gener vaig rebre a Hong Kong una trucada desitjada. En contra de l’opinió unànime dels companys i de la professió en general, treballar a 10.000 quilòmetres de distància de la redacció NO és sempre i a totes hores una benedicció celestial. Hi ha un enyorament intens quan el corresponsal endevina que, a aquelles hores, la redacció està vibrant. Imagines l’impacte inicial de la notícia a Pelai 28, els gestos nerviosos, les anades i vingudes o les discussions per la valoració tipogràfica, l’elecció del titular o l’hora de

tancament. A milers de quilòmetres d'allí, estàs assegut a tribuna mentres que els teus companys escalfen, salten a la gespa i el vestuari fa olor a massatge. En aquells moments, sols esperes que algú et reclami per jugar. El dia 16, a les deu de la nit, hora local, el redactor en cap d'Internacional, Pau Baquero, em demanava que anés a cobrir Turquia. Ser-hi, em va permetre el millor "scoop" de la meua vida: aconseguir a Istanbul un visat per a Aràbia Saudita en menys de 48 hores (i sense suborns). Entrar després a Kuwait va compensar tots els inconvenients d'aquest maletí ofici. ■